

CVS en DNB Tabellenboek Schade 2010

Juli 2010

CVS en DNB Tabellenboek Schade 2010

Tweede editie

Een gecombineerde uitgave van het
Centrum voor Verzekeringsstatistiek en De Nederlandsche Bank

Juli 2010

© Verbond van Verzekeraars
Centrum voor Verzekeringsstatistiek
Postbus 93450
2509 AL Den Haag
Internet: www.verzekeraars.nl

Auteurs:
mw. drs. C.T. Mesina (CVS)
drs. P. ter Berg (DNB)

Rapportnummer: 2010/rap/1097/AHOED

Alle producten, opgesteld en verspreid door het Centrum voor Verzekeringsstatistiek, zijn **niet bindend**. Het gebruik van de producten is ter vrije bepaling van elke individuele verzekeraar. Dit geldt dus ook voor dit CVS en DNB Tabellenboek Schade 2010.

Inhoud

Voorwoord	4
1 Inleiding	5
1.1 Totstandkoming en overwegingen	5
1.2 Doelstellingen en reikwijdte	5
2 Data	7
2.1 Achtergrond	7
2.2 Data segmentatie	7
2.3 CVS risicostatistiek	8
2.4 Berekening van de schadedriehoeken	8
2.4.1 Ontbrekende individuele records	9
2.4.2 Nulschaden	9
2.4.3 Ongekoppelde schaderecords	10
2.4.4 Ontbrekende schadebestanden	10
2.5 Uitlooptenue van de schadedriehoeken	10
3 Risico-opslagen	12
4 De schadedriehoeken	13
4.1 AVB uitlooptdriehoeken	14
4.2 Vrachtauto WA uitlooptdriehoeken	19
4.3 Personenauto WA uitlooptdriehoeken	20

Voorwoord

Solvency II is het nieuwe solvabiliteitsraamwerk waarin de financiële eisen beter de risico's weerspiegelen die de verzekeraars lopen. Verzekeraars zijn verplicht deze nieuwe Europese wetgeving in hun organisatie in te voeren, vóór eind 2012. Door de ontwikkelingen van het Solvency II-project leggen verzekeraars zich steeds meer toe op het meten en beheersen van hun risico's. Het toezicht op en de beheersing van de risico's die een verzekeraar loopt, krijgen binnen Solvency II een centralere rol.

In het kader hiervan heeft De Nederlandsche Bank (DNB) in samenwerking met het Centrum voor Verzekeringstatistiek (CVS) van het Verbond van Verzekeraars (VvV) een tabellenboek opgesteld waarin branchebrede schadedriehoeken zijn opgenomen die (i) verzekeraars tot hulp kunnen zijn bij het vaststellen van de voorzieningen of (ii) kunnen dienen als referentiewaarden voor de eigen cijfers. Schadedriehoeken zijn belangrijke instrumenten voor de actuaris om in te schatten welke voorzieningen moeten worden aangehouden voor toekomstige verplichtingen.

Deze tweede versie van het tabellenboek bevat schadedriehoeken met een uitloop tot en met 2008, op geaggregeerd niveau, van de portefeuille Personenauto's WA, Vrachtauto's WA en Aansprakelijkheidsverzekering Bedrijven (AVB). Ten opzichte van de eerste editie is deze rapportage dus uitgebreid met twee extra productgroepen. Volgende edities van het tabellenboek zullen jaar op jaar worden uitgebreid met extra uitloopjaren. Wij willen u daarnaast ook zeker attenderen op de meer gedetailleerde schadedriehoeken naar bedrijfstakniveau die beschikbaar zijn voor deelnemers aan de risicostatistiek van het CVS. Deelnemers ontvangen niet alleen gedetailleerdere uitsplitsingen, maar krijgen daarnaast een benchmark-instrument waarmee direct de eigen schadedriehoeken kunnen worden vergeleken met de markt. Wij hopen dat, voor u als verzekeraar, dit tabellenboek bijdraagt aan een toegenomen inzicht in de risico's en van uw positie ten opzichte van de markt.

ir. H.F. Treur
(manager CVS – Verbond van Verzekeraars)

1 Inleiding

1.1 Totstandkoming en overwegingen

Sinds 2006 hebben het Centrum voor Verzekeringstatistiek (CVS), het statistiek- en onderzoeksbureau van het Verbond van Verzekeraars, en De Nederlandse Bank (DNB) nauw samengewerkt om te komen tot nationale schadedriehoeken die als referentie kunnen dienen ten behoeve van schadevoorziening. Deze driehoeken hebben *geen* enkel voorschrijvend karakter. Zij zijn samengesteld om te:

- (i) dienen als referentiepunt voor verzekeraars om na te gaan hoe ze zich verhouden tot de markt;
- (ii) voorzien in een behoefte aan aanvullende data bij verzekeraars voor als hun eigen historie kort of incompleet is;
- (iii) gebruiken voor onderzoeksdoeleinden binnen het vakgebied actuariaat;
- (iv) voorzien in een behoefte bij DNB, als toezichthouder op onder andere verzekeraars, om een beter inzicht te krijgen in de historische ontwikkelingen van en trends binnen deze sector.

De referentiedriehoeken zijn uitloopdriehoeken naar schadejaar en uitloopjaar. Een dergelijke uitloopdriehoek voor een hele branche wordt verkregen door de corresponderende uitloopdriehoeken van het panel aan verzekeraars op te tellen. Nu is de praktijk gecompliceerder waardoor dit 'eenvoudig optellen' toch wat meer voeten in de aarde heeft. De extra complicatie is het gevolg van met name:

- verschillende lengtes van de historie;
- gaten in de driehoek als uitloopdata een jaar niet aan het CVS zijn verstrekt en
- fusie tussen of overname van verzekeraars.

Restauratie van dit soort incomplete driehoeken wordt toegelicht in paragraaf 2.4. Het resultaat vormt een set gecompleteerde driehoeken die optelbaar zijn tot een bedrijfstakbrede uitloopdriehoek.

De driehoeken die in deze publicatie worden gepresenteerd, beslaan:

- Aansprakelijkheidsverzekering Bedrijven (AVB);
- Vrachtauto WA;
- Personenauto WA.

Methoden en technieken om van een referentiedriehoek tot een voorziening te komen, zijn bewust achterwege gelaten. Dit is geen onwil van de auteurs, maar de uitdrukkelijke wens van de volgers van dit project om hier geen voorkeur of standaard kenbaar te maken. De keuze van de methode (of methoden), die door de verzekeraar wordt gehanteerd, is natuurlijk de afweging en verantwoordelijkheid van de verzekeraar.

1.2 Doelstellingen en reikwijdte

Voor schadeverzekeraars in Nederland zijn zowel internationale als nationale ontwikkelingen waarneembaar in de richting van meer risicogevoelige en transparantere reserveringspraktijken en solvabiliteitsystemen.

Op Europees niveau moet het Solvency II-project leiden tot een risicogevoelig solvabiliteitsregime waarin goed risicobeheer door verzekeraars wordt gestimuleerd. Binnen Solvency II dient de waardering van de technische voorzieningen op marktconsistente wijze te geschieden waarbij een expliciete risicomarge moet worden aangehouden bovenop de meest realistische verwachtingswaarde van alle toekomstige kasstromen die kunnen voortvloeien uit de aangegane verzekeringscontracten, verdisconteerd tegen een risicovrije rentetermijnstructuur.

Op nationaal niveau is de gerealiseerde modernisering van het rapportagekader van verzekeraars van belang. Met dit nieuwe rapportagekader wordt sinds 1 januari 2007 aangesloten bij het gewijzigde verslaggevingskader. Met als belangrijke veranderingen onder meer waardering van technische voorzieningen op marktconsistente wijze en introductie van een verplichte toereikendheidstoets voor schadeverzekeraars. DNB beoogt bij de ontwikkeling van de hieraan verbonden toezichthoudersregels zoveel mogelijk aan te sluiten bij de internationale jaarrekeningstandaarden, waarmee moet worden voorkomen dat verzekeraars met dubbele verslaggevingsregels worden geconfronteerd.

Voor een aantal verzekeraars kan deze overgang van de waardering van technische voorzieningen op marktconsistente wijze echter op onderdelen (zoals het vaststellen van expliciete risicomarges uit hoofde van de verzekeringstechnische risico's) nog geen haalbare kaart zijn. Vandaar dat DNB en het CVS, samen met de bedrijfstak, deze verzekeraars op dit terrein een handreiking bieden in de vorm van een Tabellenboek Schade. Tevens kan een dergelijk tabellenboek fungeren als ijkpunt voor de overige schadeverzekeraars. Echter, een actuaaris dient begrip te hebben van onderliggende verklarende factoren in de eigen portefeuille vóórdat wordt overgegaan tot meer rekenkundige exercities. Voor het onderkennen van deze factoren moet dan ook voldoende inzicht worden verkregen van bijvoorbeeld veranderingen in het risicoprofiel van de eigen portefeuille, het afwikkelingsbeleid of administratieve behandeling. Het alleen gebruiken van de in dit tabellenboek gepresenteerde schadedriehoeken is dan ook ontoereikend voor goed risicobeleid.

Bij het opstellen van de schadetabellen hebben DNB en het CVS samengewerkt en het voorliggende rapport is dan ook een gezamenlijke productie. De hoofdtekst van het rapport geeft een uitleg over de achtergronden van de referentiedriehoeken en een verhandeling over het schatten van verzekerings-

technische risico's. Als bijlage zijn de referentiedriehoeken per branche opgenomen.

Het tabellenboek is publiek beschikbaar via www.verzekeraars.nl, mede opdat verzekeraars deze kunnen gebruiken om hun reserveringspraktijk in het kader van Solvency II te verbeteren.

2 Data

2.1 Achtergrond

Het Verbond van Verzekeraars heeft in 2005 het formele verzoek gekregen van DNB om risicogegevens van het CVS ter beschikking te stellen. Het idee was om met deze risicogegevens, die het CVS als enige partij bijhoudt, samen een tabellenboek voor het zogenaamde risicospecifiek reserveren voor schadeverzekeringen op te stellen. Met het oog op vertrouwelijkheid – en ook voor de doelstelling van het project – zijn alleen geaggregeerde data gedeeld. Deze data zijn ook beschikbaar voor de leden. Medio 2006 is een plan van aanpak opgesteld in overleg met de actuariële commissie Schade en zijn het CVS en DNB begonnen met het ontwikkelen van schadedriehoeken.

Bij aanvang van het project Tabellenboek Schade was de ambitie om op korte termijn schadedriehoeken te vormen en de driehoeken op basis van nader te bepalen actuariële technieken vol te schatten. Hiermee konden factoren worden bepaald om de voorzieningen bij te schatten. Aangezien het enige tijd heeft geduurd alvorens betrouwbare schadedriehoeken konden worden geproduceerd, is de planning medio 2007 bijgesteld. Daarnaast was het de wens van de volgers van dit project om geen voor-

keur of standaard kenbaar te maken voor het vol-schatten van de schadedriehoeken. De keuze van de methode (of methoden), die door de verzekeraar wordt gehanteerd, is de afweging en verantwoordelijkheid van de verzekeraar. In het tabellenboek worden dus uitsluitend schadedriehoeken gerapporteerd zonder deze driehoeken vol te schatten.

In paragraaf 2.2 wordt beschreven welke gegevens in het tabellenboek zullen worden gepubliceerd. Paragraaf 2.3 gaat verder met een korte beschrijving van de CVS risicostatistieken AVB. In paragraaf 2.4 wordt kort ingegaan op de wijze waarop de schadedriehoeken zijn berekend. De laatste paragraaf geeft een korte toelichting over de gehanteerde lengte van de uitloopinformatie.

2.2 Data segmentatie

Het CVS heeft de beschikking over veel risicostatistieken die op basis van een representatieve steekproef inzicht geven in de schadekansen en gemiddelde schadebedragen van verschillende risicogroepen. Tabel 1 geeft een overzicht van de CVS risicostatistieken en de uitsplitsing naar enkele belangrijke risicofactoren.

Tabel 1 CVS risicostatistieken Schade

CVS risicostatistiek	risicofactoren
Aansprakelijkheidsverzekeringen Bedrijven (AVB)	<ul style="list-style-type: none"> • Soort aansprakelijkheid • Bedrijfscategorie
Brand bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> • Branche • Soort dekking • Verzekerde som
Inboedel	<ul style="list-style-type: none"> • Regio • Soort dekking • Verzekerde som
Personenauto's	<ul style="list-style-type: none"> • Soort dekking • Regio • Gewicht voertuig • Leeftijd bestuurder • Kilometrage • BM-trede
Vrachtauto's	<ul style="list-style-type: none"> • Soort dekking • Regio • Tonnage • Soort vervoer • Soort voertuig
Woonhuis	<ul style="list-style-type: none"> • Regio • Soort dekking • Verzekerde som
Individuele Arbeidsongeschiktheid	<ul style="list-style-type: none"> • Leeftijd • Beroep

De risicostatistiek AVB is de eerste statistiek waarvan de schadehistorie compleet is. De schadedriehoek omvat een periode van 18 jaar. Deze tweede editie is uitgebreid met een nieuw schadejaar voor AVB, de schadedriehoeken voor de vrachtautostatistiek WA, welke een periode van zeven jaar omvat en de schadedriehoeken voor de personenautostatistiek WA, welke een periode van vijf jaar omvat. AVB, Vrachtauto's en Personenauto's zijn de belangrijkste productgroepen. In principe kan ook voor Brand inboedel particulier, Brand opstal particulier, Brand bedrijven en Arbeidsongeschiktheid een schadedriehoek worden gemaakt, maar de schade-uitloop is bij deze producten gering of van een geheel andere aard.

De huidige editie van het tabellenboek bevat de statistische informatie over aantal claims, totale schadelast, voorzieningen en betalingen, aantal polissen en de bijbehorende premie uitsluitend op totaalniveau AVB, Vrachtauto WA en Personenauto WA. Deelnemers aan de risicostatistiek AVB van het CVS ontvangen meer gedetailleerde driehoeken op bedrijfscategorie-niveau met de reguliere jaarrapportage van de risicostatistiek AVB. Deelnemers van de risicostatistieken Vrachtauto en Personenauto van het CVS ontvangen per kwartaal dan wel jaarlijks informatie uitgesplitst naar WA en Casco en naar soort schade.

2.3 CVS risicostatistiek

Alle leden van het Verbond van Verzekeraars, die individuele AVB's, vrachtautoverzekeringen of personenautoverzekeringen verkopen, worden gevraagd deel te nemen aan deze statistieken. De deelnemers aan deze statistieken worden verzocht jaarlijks of per kwartaal polis- en schadebestanden aan te leveren met individuele polis- en schadegegevens. Niet alle leden zijn in staat deze gegevens aan te leveren. Alleen de gegevens van maatschappijen die kwalitatief en kwantitatief voldoende betrouwbaar worden geacht, zijn gebruikt. De gerapporteerde cijfers zijn representatief voor de markt. Criterium hiervoor is de deelnamegraad, maar ook de samenstelling van de portefeuilles (verdeling over de verschillende bedrijfstakken). Het CVS beoordeelt de representativiteit mede door kritisch te kijken naar de verschillen tussen de deelnemende verzekeraars. Het aantal schaden en polissen wordt geaggregeerd naar verschillende polissenmerken waarbij het aantal polissen wordt gewogen naar het aantal risicodagen. Dit betekent dat een polis die slechts zes maanden geldig is, voor 0,5 meetelt in het totaal. De schaden hebben betrekking op de schaden die in de beschouwde periode hebben plaatsgevonden.

Binnen deze paragraaf worden achtereenvolgens de algemene kenmerken van de risicostatistieken AVB, Vrachtauto en Personenauto beschreven.

Risicostatistiek AVB

De risicostatistiek AVB heeft tot doel het verschaffen van inzicht in de ontwikkelingen van de AVB-markt uitgesplitst naar aard van het verzekerde bedrijf, waarbij op basis schadesoort, het schadepercentage, de schadefrequentie, het gemiddeld schadebedrag en de premie per polis. Deze jaarlijkse statistiek wordt door het CVS uitgevoerd in opdracht van het sectorbestuur Schade van het Verbond van Verzekeraars, met betrokkenheid van de afdelingscommissie Algemene Aansprakelijkheid en de issuecommissie Statistiek en Actuariële Zaken Schade (IC-SAZS).

De maatschappijen waarvan de gegevens zijn gebruikt (het panel), zijn qua premievolume goed voor circa 40% marktaandeel op AVB-gebied (bron: Financiële jaarcijfers Schade & Zorg 2008). Verder moet worden opgemerkt dat de in deze rapportage gepresenteerde cijfers zowel beurs- als provinciale portefeuilles omvatten, maar geen volmachttekening.

Risicostatistiek Vrachtauto

De risicostatistiek Vrachtauto heeft betrekking op WA- en cascoverzekeringen. De statistiek geeft onder meer inzicht in het gemiddeld schadebedrag, frequenties, schadelast, aantal schaden en de premie per polis. De statistiek wordt door het CVS uitgevoerd in opdracht van het sectorbestuur Schade van het Verbond van Verzekeraars, met betrokkenheid van de afdelingscommissie Motorrijtuigen.

Per kwartaal worden individuele polis- en schadegegevens opgevraagd bij de verzekeraars. De maatschappijen waarvan de gegevens zijn gebruikt (het panel), zijn qua premievolume goed voor circa 60% marktaandeel op vrachtautogebied (bron: Financiële jaarcijfers Schade & Zorg 2008).

Risicostatistiek Personenauto

De risicostatistiek Personenauto heeft betrekking op WA- en cascoschaden veroorzaakt door en aan personenauto's. Omdat naast de schade-informatie ook de polis-informatie beschikbaar is, kunnen claimfrequenties en schadebedragen voor allerlei risicogroepen worden berekend. De statistiek wordt door het CVS uitgevoerd in opdracht van het sectorbestuur Schade van het Verbond van Verzekeraars, met betrokkenheid van de afdelingscommissie Motorrijtuigen.

De deelnemende maatschappijen leveren in totaal informatie over ruim drie miljoen polissen waarmee ruim 40% van het Nederlandse wagenpark in beeld komt.

2.4 Berekening van de schadedriehoeken

Het CVS ontvangt jaarlijks (jaar t) van iedere verzekeraar een schadebestand met alle schaden die in het laatste jaar (jaar $t-1$) hebben plaatsgevonden én alle oude schaden uit voorgaande jaren (jaar $t-2$ of eerder) die nog openstaan of in het laatste jaar (jaar $t-1$) zijn afgesloten.

Zoals gebruikelijk bij het rapporteren van de CVS risicostatistieken – bij het berekenen van de uitlooptabellen – is uitgegaan van de aanname dat schaden die openstaan, maar in een bepaald jaar niet opnieuw worden aangeleverd, ongewijzigd zijn gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Voor de schadedriehoek van Vrachtauto is dat ook gedaan. Dit kan leiden tot een hoge schadelast, omdat het saldo van de uitkeringen en de reservering op het laatst bekende niveau blijven staan, ook als een schade al meerdere jaren niet is aangeleverd. Schaden die drie jaar of langer niet worden aangeleverd, worden als afgesloten beschouwd. De voorziening van deze schaden wordt in de statistiek vanaf de laatste aanlevering op nul gezet. Voor het berekenen van de uitlooptabellen wordt er gebruikgemaakt van de niet-nulschaden, die gekoppeld zijn aan een polis.

Bij het maken van CVS schadedriehoeken is rekening gehouden met enkele belangrijke aspecten, zoals hoe moet worden omgegaan met:

1. ontbrekende individuele schaderecords;
2. nulschaden;
3. schaden zonder polisinformatie;
4. volledig ontbrekende schadebestanden.

Bij het maken van Vrachtauto schadedriehoeken is eveneens rekening gehouden met ontbrekende individuele schaderecords, nulschaden en schaden zonder polisinformatie. De schadebestanden van Vrachtauto's zijn volledig, waardoor er geen ontbrekende jaren zijn.

De onderdelen 1, 2 en 3 zijn gebaseerd op methodieken die in het verleden zijn afgestemd in de toenmalige actuariële commissie Aansprakelijkheid en de basis waarop de CVS risicostatistieken zijn gebaseerd. Onderdeel 4 is nieuw toegevoegd door DNB.

2.4.1 Ontbrekende individuele records

In overleg met de (voormalige) actuariële commissie Aansprakelijkheid is bij het berekenen van de schadedriehoeken uitgegaan van de aanname dat schaden die openstaan, maar in een bepaald uitloopjaar niet opnieuw worden gemeld, ongewijzigd zijn gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. In dit geval heeft de verzekeraar dus wel een bestand met schaden geleverd, maar individuele gevallen zijn vergeten. Schaden die drie jaar of langer niet worden gemeld, worden als afgesloten beschouwd. De voorziening van deze schaden wordt in de statistiek vanaf de laatste melding op nul gezet en de schadelast gelijk gehouden met de schadelast van de laatste melding. Op deze manier wordt de 'best estimate' beter geschat. Hieronder (tabel 2a en tabel 2b) volgt een voorbeeld van een schade uit 1995 die vanaf 1999 niet meer wordt gemeld, terwijl er nog wel een voorziening openstaat.

2.4.2 Nulschaden

Het komt eveneens voor dat schaden worden geleverd waarbij de som van de betalingen en voorzieningen (de schadelast) uiteindelijk gelijk is aan nul. Dit zijn schademeldingen die uiteindelijk geen schaden bleken te zijn, volledig konden worden verhaald

Tabel 2a Voorbeeld originele data schaderecord

schadejaar	uitloopjaar	betaling (cumulatief)	voorziening	schadelast
1995	1995	0	20.000	20.000
1995	1996	10.000	15.000	25.000
1995	1997	15.000	5.000	20.000
1995	1998	15.000	5.000	20.000
1995	1999	n.b.	n.b.	n.b.
1995	2000	n.b.	n.b.	n.b.
1995	2001	n.b.	n.b.	n.b.

Tabel 2b Voorbeeld bijgeschatte informatie schaderecord

schadejaar	uitloopjaar	betaling (cumulatief)	voorziening	schadelast
1995	1995	0	20.000	20.000
1995	1996	10.000	15.000	25.000
1995	1997	15.000	5.000	20.000
1995	1998	15.000	5.000	20.000
1995	1999	20.000	0	20.000
1995	2000	20.000	0	20.000
1995	2001	20.000	0	20.000

Tabel 2c Voorbeeld nulschaden

Schadejaar	uitloopjaar	betaling (cumulatief)	voorziening	schadelast
2000	2000	0	0	0
2000	2001	0	1.000	1.000
2000	2002	0	1.000	1.000
2000	2003	0	0	0

of waarvan schadebedragen niet zijn vastgesteld. Deze laatste categorie kan eventueel in een volgend jaar nog als een schade voorkomen. De records waar de schadelast op nul staan, worden verwijderd. Dit heeft alleen impact op het *aantal* schaden, maar geen invloed op de schadelast. In onderstaand voorbeeld (tabel 2c) wordt getoond hoe dit in een individueel geval wordt gedaan. Het gaat hier om een schade uit het jaar 2000 die aanvankelijk als een nul-schade wordt gemeld. In 2001 blijkt het toch een schade te zijn en in 2003 blijkt het een nul-schade te zijn geweest.

2.4.3 Ongekoppelde schaderecords

Bij de opvraag van data worden aparte schade en polisbestanden gevraagd. De schadegegevens worden op basis van een unieke sleutel gekoppeld aan de polisgegevens. Daarbij worden de schadegegevens gekoppeld aan de polisgegevens, die op het moment van schade van kracht waren. Dit kan dus betekenen dat een melding van een schade uit een oud jaar niet kan worden gekoppeld, omdat de polisgegevens uit het verleden niet beschikbaar zijn.

In de analyse worden schaderecords die niet kunnen worden gekoppeld aan een polisrecord, buiten beschouwing gelaten. Wanneer schadefrequenties worden berekend (aantal schaden/aantal polissen), worden alleen die schaden meegenomen waarbij ook een polis is gevonden in het polisbestand. Dit is noodzakelijk wanneer bijvoorbeeld schadekansen per bedrijfscategorie moeten worden berekend. Informatie over het soort bedrijf is immers alleen aanwezig op de polis en niet in het schadebestand. Er bestaat daarnaast het risico dat een verzekeraar per ongeluk schaden uit een andere portefeuille heeft aangeleverd die niet in het polisbestand zijn opgenomen.

2.4.4 Ontbrekende schadebestanden

Het komt soms voor dat een verzekeraar over een jaar geen schadegegevens heeft aangeleverd. Dit betekent dat in een schadedriehoek een gat ontstaat. In onderling overleg is een methode uitgewerkt en toegepast om de driehoeken voor de ontbrekende jaren aan te vullen.

De restauratietechniek heeft als ondergrond het meest eenvoudige kansmodel dat bij uitlopdriehoeken in de vakliteratuur langskomt: een model met Poisson-stochastiek met rij- en kolomeffecten als te schatten parameters.

Bij cumulatief waargenomen schadedriehoeken kunnen gaten in de historie zitten. Vanuit de cumulatieve tabel kunnen incrementele waarnemingen worden afgeleid. Vaak zullen dit jaarmutaties zijn, maar in geval van gaten worden het mutaties over twee of zelfs meer jaren. Het kansmodel postuleert voor jaarmutaties afzonderlijke parameters voor schade-jaareffecten als wel ontwikkelingsduureffecten. In

geval van een driehoek zonder gaten in de historie resulteert onder Poisson-stochastiek een uitkomst die numeriek samenvalt met die van het chain-ladder algoritme.

De oorspronkelijke Poisson-stochastiek en de rij- en kolomeffecten als model voor de jaarmutaties, levert ook een implicatie voor het uitschrijven van de (log) aannemelijkheidfunctie voor meerjarige mutaties. Op deze wijze wordt de totale aannemelijkheidfunctie behorende bij *alle* waarneembare mutaties verkregen, die vervolgens numeriek te optimaliseren is naar alle parameters voor de rij- en kolomeffecten.

Nadat deze parameterschattingen beschikbaar zijn, is er een restauratieprobleem voor de historische gaten. Daarbij weten wij voor een schadejaar dat elk incrementeel gat (dat uit twee of meer cellen bestaat) optelt tot de totale mutatie in die twee of meer jaren. De kansverdeling voor de incrementele cellen is daarmee van het multinomiale (binomiaal bij één jaar) type en heeft alleen de parameters voor enkele aansluitende ontwikkelingsduren als parameter. Daarmee is een verwachtingswaarde als restauratie voor die cellen te maken. Dit geschiedt voor alle afzonderlijke gaten en afzonderlijke schadejaren, waarmee de historische driehoek voor elke verzekeraar te restaureren is.

De geopperde procedure werkt bij cumulatieve tabellen waarbij sprake is van niet-negatieve incrementen, zoals het 'aantal schademeldingen', maar dus niet voor een tabel met negatieve incrementen, zoals in de ontwikkeling van de dossiervoorziening. Deze restauratietechniek kreeg de voorkeur vanwege het aansluiten bij de literatuur en de eenvoud van interpretatie. Deze methode kan echter met succes worden gebruikt voor de schadedriehoeken van totale schadelast en uitkeerde bedragen. De schadedriehoeken van voorzieningen kunnen worden gerepareerd op basis van een verschil tussen deze twee. Dat deze methode in gebreke blijft zodra sprake is van negatieve mutaties vormde geen probleem bij deze toepassing, maar kan daar in andere omstandigheden wel toe leiden.

2.5 Uitloplengte van de schadedriehoeken

De huidige driehoeken van de risicostatistiek AVB bevatten een uitloop van 18 jaar tot en met het jaar 2008. Het is echter de vraag of deze termijn optimaal is en vervolgens welke termijnen moeten worden gehanteerd voor de driehoeken. Het antwoord is dat de relevante termijn per verzekeringsvorm verschilt: bij AVB heb je meer dan 15 jaar nodig, bij andere branches is een kortere termijn voldoende. De termijn van 18 jaar bij AVB is op basis van de beschikbare data. In de eerste edities van het tabellenboek zullen de verschillende resultaten zo ruim mogelijk

worden bekeken. Als na verloop van enkele jaren blijkt dat een beperktere termijn voldoende is, kan daar altijd nog voor worden gekozen.
De schadedriehoek voor Vrachtauto loopt van het jaar 2002 tot en met 2008. Daarbij zijn de gegevens

vanaf 2002 tot en met het eerste kwartaal van 2009 verwerkt.

De schadedriehoek voor Personenauto loopt van het jaar 2004 tot en met 2008.

3 Risico-opslagen

Alhoewel het vaststellen van de risico-opslagen het werk is van de actuaris, en we hier in het tabellenboek niet op ingaan, willen we dit wel kort benoemen. Noodzakelijk voor het vaststellen van de risico-opslagen zijn immers goede en volledige schade-driehoeken.

Iedere verzekeraar dient eerst de meest realistische verwachtingswaarde of *best estimate*¹ te bepalen van alle toekomstige kasstromen die kunnen voortvloeien uit de aangegane (verzekerings)contracten, verdisconteerd tegen een risicovrije rentetermijnstructuur. Bij de waardering van een verplichtingenportefeuille op marktconsistente wijze kan echter niet worden volstaan met de meest realistische verwachtingswaarde. Ook de risico's en onzekerheden van verzekeringsverplichtingen moeten tot uitdrukking komen in de waardering van de technische voorzieningen².

Idealiter is sprake van een *marktconforme* opslag boven de meest realistische verwachtingswaarde van deze verplichtingen: het bedrag dat objectief handelende en tot transactie bereid zijnde partijen bij de

waardebepaling van een verplichtingenportefeuille aan de meest realistische verwachtingswaarde toevoegen ter dekking van de onvermijdbare verzekeringstechnische risico's die met deze portefeuille gepaard gaan. Hoewel er tot op heden geen liquide markt voor verzekeringsverplichtingen bestaat, dient conceptueel de risico-opslag zoveel mogelijk aan de hand van marktinformatie te worden vastgesteld.

Ten aanzien van de vaststelling van de risico-opslag bestaan nog geen breed geaccepteerde standaarden en worden verschillende berekeningsmethoden toegepast.

Een algemeen uitgangspunt bij schadeverzekeringen is dat onderscheid wordt gemaakt tussen:

- technische voorziening voor reeds voorgevallen schade/te betalen uitkeringen³;
- technische voorziening voor toekomstige uitkeringen uit hoofde van lopende risico's, i.e. mogelijke schade die in het komende jaar gaan optreden⁴.

Deze voorzieningen dienen apart te worden verantwoord. Voor beide typen worden de risico-opslagen bepaald.

---

¹ Binnen sommige gremia wordt in plaats van 'best estimate' ook wel de term 'current estimate' gehanteerd.

² Dit geldt niet alleen voor het waarderingsvraagstuk, maar is eveneens van toepassing bij de premiestelling en/of maakt onderdeel uit van het economische kapitaalmodel.

³ Ook wel bekend als 'Outstanding Claims Liabilities'.

⁴ Ook wel bekend als 'Premium Liabilities'.

4 De schadedriehoeken

In dit hoofdstuk worden de uiteindelijke schadedriehoeken gepresenteerd. Per risicocategorie (AVB, Vrachtauto WA of Personenauto WA) betreffen de ontwikkeling van de

- schadelast naar schadejaar en uitloopjaar;
- schadelast exclusief top van topschaden naar schadejaar en uitloopjaar;
- betalingen naar schadejaar en uitloopjaar;
- voorzieningen naar schadejaar en uitloopjaar;
- aantal gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar.

Daarnaast is er een tabel met de ontwikkeling van

- aantal polissen en som van de jaarpremies naar waarnemingsjaar.

De in de tabel gepresenteerde grootheden zijn tot stand gekomen op basis van de informatie uit de risicostatistieken die de volgende definities hanteert:

Schadelast

Betalingen plus voorzieningen.

Schadelast exclusief top van topschaden

Schadelast waarbij voor grote schaden (schaden met een totale schadelast van meer dan 35.000 euro voor Personenauto WA of 45.378 euro voor AVB) het meerdere boven de genoemde grens (het topdeel) buiten beschouwing is gelaten.

Betalingen

De betalingen bevatten alle schadebetalingen sinds de opening van het dossier verminderd met inmiddels terugontvangen verhaal. Terugbetalingen uit hoofde van herverzekering zijn *niet* in mindering gebracht. Schade omvat tevens de kosten van externe expertise. Interne schadebehandelingskosten zijn niet meegeteld. Gevolgschade is inbegrepen. De schadebedragen zijn na aftrek van de eigen risicobedragen.

Voorzieningen

De voorzieningen omvatten de voorziening voor nog te verrichten schadebetalingen, inclusief externe expertisecosten onder aftrek van nog te verwachten verhaal. Bij herhaalde opgave is telkens opnieuw bezien in hoeverre de stand van de voorziening aanpassing behoeft, onder meer ten gevolge van schadebetalingen die inmiddels hebben plaatsgevonden. Interne schadebehandelingskosten zijn niet meegeteld.

Aantal gemelde schaden

Het aantal schademeldingen betreft het aantal gemelde schaden in het betreffende kwartaal/jaar, exclusief het nulschaden. Nulschaden zijn de gegevens waarbij de som van de betalingen en voorzieningen (de schadelast) uiteindelijk gelijk is aan nul (paragraaf 2.4.2). De risicostatistieken kennen ook het begrip nameldingen. Een namelding is een schade die in periode x heeft plaatsgevonden, maar niet in periode x is gemeld. Wanneer deze schade uiteindelijk wordt gemeld, wordt dit een namelding genoemd.

Premie

Het premiebedrag betreft de volle jaarpremie, inclusief provisie. Verzekeraars konden ook volstaan met de voorschotpremie, voor zover van toepassing, waar nodig aangevuld met suppletie teruggaven wegens dekkingswijzigingen. Voor co-assurantieposten is de premie naar rato opgeven.

Aantal polissen

Het aantal polissen is gewogen naar het deel van het jaar dat de polis van kracht was. Dit betekent dat een polis die halverwege het jaar wordt afgesloten ook voor de helft meetelt, aangezien er ook voor een halfjaar risico is gelopen. Een polis die het hele jaar van kracht is telt dus volledig mee.

4.1 AVB uitloopdriehoeken

Tabel 3 Ontwikkeling van de schadelast (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Schadelast uitloopjaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1991	46.298	56.977	58.252	58.788	60.438	61.952	63.549	65.825	66.260	68.159	69.310	71.207	71.674	71.828	71.931	72.423	73.519	73.231
1992	59.062	77.144	81.613	84.532	85.265	87.701	91.907	92.118	94.708	95.937	96.305	96.814	97.588	98.131	98.095	98.837	98.971	
1993	59.534	73.383	77.234	79.789	81.615	84.077	86.806	88.178	89.527	90.326	91.399	92.621	93.997	94.044	94.954	94.830		
1994	61.132	80.487	83.825	87.599	94.662	97.769	101.537	102.948	105.587	106.817	107.101	107.301	108.465	109.876	110.878			
1995	61.700	76.874	81.088	87.907	93.019	93.053	93.925	96.565	97.865	100.096	100.676	99.883	99.794	100.281				
1996	67.884	87.409	94.564	96.580	103.316	104.444	108.519	110.362	111.250	112.117	112.646	111.484	112.975					
1997	48.859	69.126	74.748	78.772	78.721	82.668	83.576	84.493	84.132	83.867	83.995	84.611						
1998	52.109	66.650	71.341	76.359	80.192	80.597	81.608	84.568	84.677	86.776	88.208							
1999	58.670	73.229	81.060	89.709	92.528	94.674	96.250	98.377	98.695	99.446								
2000	56.323	75.241	90.116	94.234	99.502	102.320	105.608	109.704	111.174									
2001	52.527	65.784	77.036	84.986	88.839	90.670	96.563	95.785										
2002	51.379	71.249	79.041	82.080	85.697	89.415	91.469											
2003	47.328	62.511	70.314	75.977	80.198	81.261												
2004	47.703	64.740	68.214	71.014	74.347													
2005	48.611	66.002	75.478	76.687														
2006	52.572	74.872	77.530															
2007	46.492	61.365																
2008	50.025																	

Tabel 4 Ontwikkeling van de schadelast (duizend euro's) exclusief top van topschaden naar schadejaar en uitloopjaar

Schadelast exclusief top van topschaden* uitloopjaar schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1991	35.874	44.931	45.753	46.414	47.386	48.199	48.550	50.054	50.205	50.744	50.788	50.805	50.947	50.892	50.888	50.968	51.056	51.046
1992	45.623	54.469	56.657	58.339	59.430	60.173	62.963	62.948	63.149	63.161	63.200	63.277	63.326	63.375	63.353	63.440	63.475	
1993	44.650	52.883	55.660	57.271	58.249	60.261	61.358	61.663	61.724	61.903	61.763	61.972	62.110	62.093	62.220	62.205		
1994	45.869	59.385	61.470	64.812	68.104	68.859	69.796	69.672	70.030	70.230	70.324	70.319	70.367	70.440	70.576			
1995	47.378	56.085	58.432	62.784	64.422	65.588	65.680	66.258	66.481	66.485	66.671	66.558	66.581	66.672				
1996	48.418	61.462	67.139	69.678	71.216	71.473	72.620	72.864	73.007	73.169	73.280	73.219	73.335					
1997	39.163	51.269	54.516	56.960	57.484	58.897	59.031	59.191	59.411	59.265	59.696	59.859						
1998	42.172	52.259	54.375	57.238	58.966	59.174	59.245	59.554	59.455	59.605	59.839							
1999	43.980	53.854	57.770	63.318	64.909	65.819	66.850	67.822	68.656	68.884								
2000	43.994	56.035	62.002	64.788	67.177	68.331	69.112	70.003	70.393									
2001	43.780	52.949	59.153	61.710	62.803	63.493	64.284	64.638										
2002	38.929	53.040	56.385	57.502	58.408	58.629	59.111											
2003	37.535	46.977	49.583	50.489	51.374	51.585												
2004	33.138	45.874	47.162	47.687	48.185													
2005	37.170	48.717	50.019	51.390														
2006	34.128	46.787	47.567															
2007	33.233	41.083																
2008	41.045																	

* Schadelast waarbij voor grote schaden (schade met een schadelast van meer dan 45.378 euro) het topdeel van de schadelast buiten beschouwing is gelaten.

Tabel 5 Ontwikkeling van de betalingen (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Betalingen uitloopjaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1991	11.141	27.551	37.464	43.876	48.119	50.543	53.837	57.946	60.345	62.481	65.116	68.828	69.913	70.291	71.129	71.161	71.631	71.725
1992	12.321	36.338	48.039	59.127	66.475	72.128	80.940	85.072	87.986	91.220	93.265	94.476	95.458	96.651	97.098	97.119	97.920	
1993	13.864	37.166	47.862	55.374	61.036	69.153	77.806	81.341	84.136	86.967	88.805	90.332	93.624	94.189	94.881	94.885		
1994	15.823	39.597	53.077	63.302	74.095	83.666	88.289	93.641	97.721	100.927	103.697	104.647	106.429	107.783	108.905			
1995	13.901	33.040	47.214	61.500	71.355	77.193	83.095	87.603	89.420	94.788	97.950	98.655	99.176	99.341				
1996	15.868	39.764	56.790	71.611	77.810	87.576	94.504	97.994	101.353	106.225	109.079	109.929	110.911					
1997	11.579	34.213	45.909	54.359	60.862	66.524	70.796	74.250	76.588	79.045	80.191	81.730						
1998	13.263	35.692	45.052	53.809	62.631	67.254	71.765	77.389	79.356	81.047	83.138							
1999	12.601	31.722	45.153	58.965	67.364	72.846	79.595	83.504	87.192	89.804								
2000	14.094	35.125	51.367	61.966	70.268	79.858	87.089	92.383	95.275									
2001	11.559	34.950	48.908	58.848	66.205	73.000	79.511	82.771										
2002	11.953	32.453	44.629	55.593	62.680	67.458	70.511											
2003	8.699	29.090	42.288	53.950	59.119	62.839												
2004	7.984	28.357	40.401	48.896	53.183													
2005	8.766	31.160	39.100	46.495														
2006	9.557	23.134	30.588															
2007	7.536	16.603																
2008	8.405																	

Tabel 6 Ontwikkeling van de voorzieningen (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Voorzieningen schadejaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1991	35.157	29.426	20.788	14.912	12.319	11.410	9.712	7.879	5.914	5.678	4.193	2.379	1.760	1.537	802	1.263	1.888	1.506
1992	46.741	40.806	33.573	25.405	18.790	15.574	10.967	7.045	6.722	4.717	3.040	2.338	2.130	1.480	997	1.718	1.051	
1993	45.670	36.217	29.372	24.415	20.579	14.924	9.000	6.838	5.391	3.358	2.594	2.289	373	-145	72	-55		
1994	45.309	40.890	30.748	24.296	20.567	14.104	13.248	9.307	7.866	5.890	3.404	2.655	2.036	2.093	1.973			
1995	47.799	43.834	33.874	26.408	21.664	15.861	10.830	8.962	8.445	5.308	2.726	1.228	618	940				
1996	52.016	47.645	37.774	24.969	25.506	16.868	14.014	12.367	9.897	5.892	3.567	1.555	2.064					
1997	37.281	34.913	28.839	24.413	17.859	16.144	12.780	10.244	7.544	4.822	3.805	2.882						
1998	38.846	30.958	26.288	22.550	17.561	13.342	9.843	7.178	5.320	5.730	5.070							
1999	46.069	41.507	35.907	30.744	25.164	21.827	16.655	14.873	11.503	9.642								
2000	42.230	40.116	38.749	32.268	29.234	22.462	18.519	17.320	15.899									
2001	40.968	30.833	28.129	26.138	22.634	17.670	17.053	13.014										
2002	39.425	38.796	34.412	26.487	23.017	21.957	20.958											
2003	38.629	33.421	28.026	22.027	21.079	18.421												
2004	39.718	36.383	27.813	22.118	21.164													
2005	39.846	34.842	36.378	30.193														
2006	43.015	51.738	46.942															
2007	38.957	44.762																
2008	41.620																	

Tabel 7 Ontwikkeling van het aantal gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar

Aantalschaden uitloopjaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1991	25.003	28.363	28.833	29.021	29.145	29.240	29.280	29.403	29.464	29.471	29.476	29.489	29.496	29.499	29.501	29.502	29.506	29.507
1992	30.415	34.397	34.940	35.167	35.305	35.397	35.577	35.678	35.684	35.695	35.708	35.717	35.718	35.720	35.721	35.726	35.727	
1993	28.811	32.303	32.744	32.948	33.056	33.268	33.422	33.435	33.447	33.466	33.471	33.481	33.481	33.481	33.484	33.485		
1994	28.445	32.503	32.937	33.180	33.477	33.691	33.734	33.749	33.776	33.787	33.793	33.798	33.805	33.809	33.820			
1995	23.344	26.786	27.353	27.801	28.091	28.141	28.167	28.206	28.221	28.229	28.232	28.237	28.239	28.242				
1996	24.720	28.688	29.613	30.162	30.254	30.297	30.352	30.369	30.379	30.383	30.385	30.394	30.398					
1997	20.573	24.483	25.277	25.381	25.447	25.526	25.561	25.579	25.583	25.587	25.591	25.593						
1998	21.926	24.728	25.029	25.138	25.265	25.313	25.340	25.354	25.357	25.364	25.369							
1999	19.972	22.571	22.988	23.329	23.532	23.653	23.768	23.874	23.982	24.039								
2000	19.369	22.026	22.769	23.098	23.277	23.399	23.442	23.491	23.510									
2001	17.722	20.408	21.133	21.440	21.549	21.591	21.634	21.667										
2002	14.542	18.027	18.461	18.655	18.717	18.773	18.803											
2003	11.868	14.268	14.710	14.781	14.838	14.879												
2004	9.398	11.896	12.108	12.218	12.262													
2005	9.811	12.225	12.482	12.594														
2006	8.501	10.440	10.745															
2007	6.090	7.587																
2008	8.065																	

Tabel 8 Ontwikkeling van het aantal polissen en de som van de jaarpremies (duizend euro's) naar waarnemingsjaar

jaar	aantal polissen	premie
1991	166.123	81.303
1992	187.220	89.333
1993	190.208	95.010
1994	203.800	104.402
1995	202.732	109.911
1996	206.745	122.048
1997	211.289	140.041
1998	207.875	153.372
1999	211.965	140.499
2000	240.499	155.250
2001	245.292	170.628
2002	242.635	226.498
2003	204.118	208.330
2004	213.076	196.817
2005	208.931	208.757
2006	222.715	185.987
2007	216.641	165.929
2008	238.284	187.277

4.2 Vrachtauto WA uitlopdriehoeken

Tabel 9 Ontwikkeling van Vrachtauto's WA schadelast (duizend euro's)

Schadelast WA	uitloopjaar						
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7
2002	84.429	106.203	111.468	112.702	113.837	111.471	111.097
2003	85.656	102.060	107.620	107.937	107.050	105.727	
2004	91.488	122.660	125.772	126.016	124.699		
2005	92.561	109.625	112.681	115.314			
2006	104.868	123.882	125.311				
2007	104.456	127.785					
2008	105.659						

Tabel 10 Ontwikkeling van Vrachtauto's WA betalingen (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Betalingen WA	uitloopjaar						
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7
2002	24.381	57.401	76.578	85.755	90.609	94.273	96.351
2003	23.102	53.738	74.141	80.365	84.395	86.033	
2004	24.190	59.884	78.244	85.656	88.417		
2005	24.326	56.344	76.230	80.466			
2006	24.935	61.022	69.336				
2007	28.271	53.764					
2008	29.744						

Tabel 11 Ontwikkeling van de Vrachtauto's WA voorzieningen (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Voorziening WA	uitloopjaar						
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7
2002	60.048	48.802	34.890	26.947	23.228	17.198	14.746
2003	62.554	48.322	33.480	27.571	22.655	19.695	
2004	67.297	62.776	47.528	40.360	36.282		
2005	68.235	53.281	36.451	34.848			
2006	79.933	62.860	55.975				
2007	76.185	74.021					
2008	75.916						

Tabel 12 Ontwikkeling van het aantal Vrachtauto's WA gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar

Aantal schaden	uitloopjaar						
schadejaar	1	2	3	4	5	6	7
2002	26.474	29.499	29.630	29.657	29.664	29.666	29.668
2003	26.189	29.031	29.140	29.166	29.168	29.172	
2004	26.941	29.903	30.012	30.042	30.049		
2005	26.187	29.238	29.350	29.382			
2006	27.402	31.094	31.271				
2007	28.715	33.882					
2008	30.259						

Tabel 13 Ontwikkeling van het aantal polissen en de som van de jaarpremies (duizend euro's) naar waarnemingsjaar

jaar	aantal polissen	premie
2002	73.500	83.814
2003	72.500	86.237
2004	80.500	86.658
2005	79.000	86.273
2006	89.500	89.505
2007	92.500	89.047
2008	91.000	86.118

4.3 Personenauto WA uitlooptdriehoeken

Tabel 14 Ontwikkeling van Personenauto's WA schadelast (duizend euro's)

Schadelast WA	uitloopjaar				
schadejaar	1	2	3	4	5
2004	226.290	266.405	276.586	272.204	268.432
2005	235.746	280.306	301.909	297.355	
2006	230.401	283.112	301.497		
2007	235.523	297.899			
2008	242.271				

Tabel 15 Ontwikkeling van Personenauto's WA schadelast (duizend euro's) excl. top van top

Schadelast WA*	uitloopjaar				
schadejaar	1	2	3	4	5
2004	204.158	211.716	207.438	204.884	203.911
2005	215.073	219.588	217.604	214.571	
2006	210.297	220.777	218.376		
2007	220.846	230.902			
2008	226.421				

* Schadelast waarbij voor grote schaden (schade met een schadelast van meer dan 35.000 euro) het topdeel van de schadelast buiten beschouwing is gelaten.

Tabel 16 Ontwikkeling van Personenauto's WA betalingen (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Betalingen WA	uitloopjaar				
schadejaar	1	2	3	4	5
2004	134.091	173.026	194.528	205.824	214.773
2005	143.308	181.647	199.296	212.734	
2006	140.132	169.688	186.730		
2007	146.370	177.912			
2008	152.635				

Tabel 17 Ontwikkeling van de Personenauto's WA voorzieningen (duizend euro's) naar schadejaar en uitloopjaar

Voorziening WA	uitloopjaar				
schadejaar	1	2	3	4	5
2004	92.199	93.380	82.059	66.380	53.660
2005	92.438	98.659	102.613	84.620	
2006	90.269	113.424	114.767		
2007	89.152	119.987			
2008	89.637				

Tabel 18 Ontwikkeling van het aantal Personenauto's WA gemelde schaden naar schadejaar en uitloopjaar

Aantal schaden	uitloopjaar				
schadejaar	1	2	3	4	5
2004	89.894	92.201	92.474	92.550	92.572
2005	95.306	97.476	97.731	97.789	
2006	95.891	97.938	98.207		
2007	98.960	101.146			
2008	105.395				

Tabel 19 Ontwikkeling van het aantal polissen en de som van de jaarpremies (duizend euro's) naar waarnemingsjaar

jaar	aantal polissen	premie
2004	6.950.232	1.950.615
2005	7.042.142	1.953.250
2006	7.161.236	1.946.302
2007	7.311.041	1.830.000
2008	7.467.117	1.798.626